Wijzer in geldzaken - werksessie

Financiële leerlijn

Diversion

5 oktober 2026

Shannen Chin
Laurenz Banken

Over Diversion

Ondersteunt docenten in het bespreekbaar maken van maatschappelijke, gevoelige thema’s in de klas, zoals schulden, mentale gezondheid en discriminatie.

Wat doen we precies?

- Uitvoeren van peer education programma’s
- Trainen van docenten
- Begeleiden van scholen bij ontwikkelen doorlopende leerlijn

Doelen van vandaag

- Inspiratie opdoen over het belang van financiële educatie
- Een eerste ervaring opdoen over hoe je financiële educatie opzet binnen het onderwijs
- De eigen schoolcontext vertalen naar passende financiële leerdoelen

Agenda

- Welkom & introductie
- Persona’s ontwikkelen
- Introductie raamwerk
- Van persona naar leerdoelen
- Borging van een leerlijn
- Afsluiting

Woordweb

“Goede financiële educatie is …”

Persona's ontwikkelen

Wie hebben we voor ons?

In onze trajecten, vinden we het belangrijk om te beginnen bij de doelgroep:

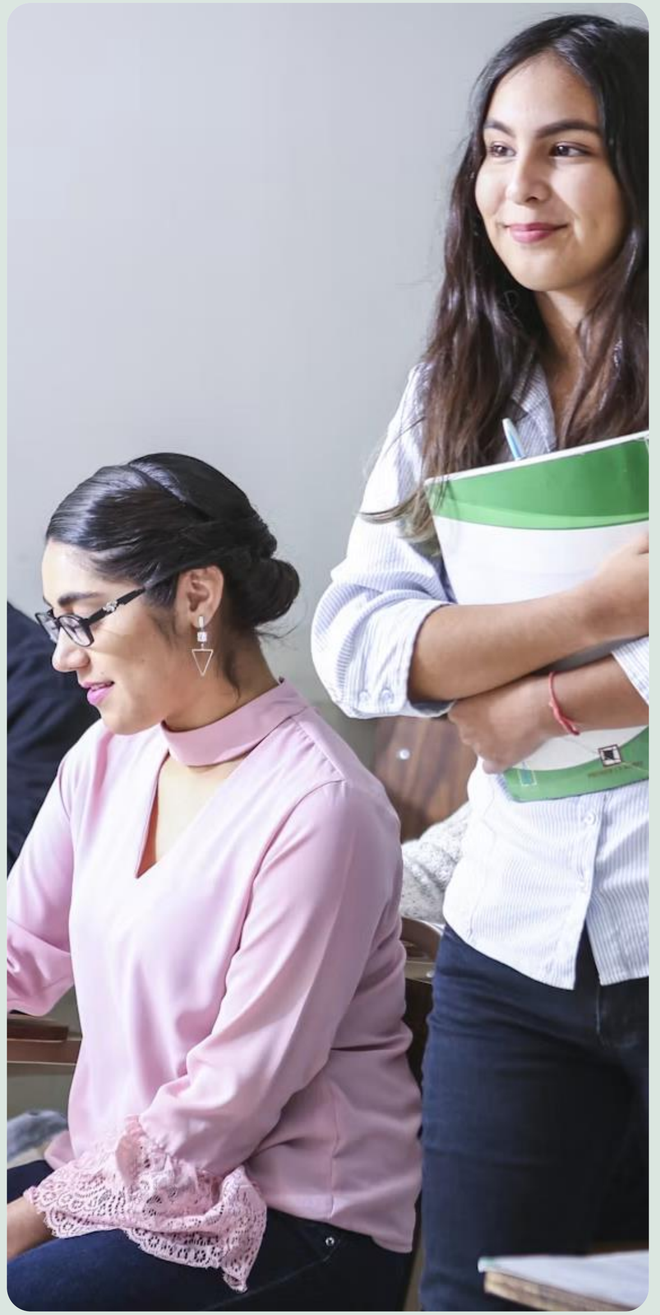
- *Wie zijn onze studenten? Wat speelt er? Waar hebben ze behoefte aan?*
- *Waar zien docenten uitdagingen voor de doelgroep?*

Persona’s ontwikkelen

Middels een werkblad gaan we persona’s ontwikkelen voor leerjaar 1 van jullie eigen opleiding.*

***Belangrijk:** Er bestaat natuurlijk niet één student. Met een persona proberen we vooral gevoel te creëren voor de belevingswereld van studenten rondom financiële educatie.

Persona leerjaar 1

1. Waar woon ik en met wie?

2. Ben ik al veel bezig met geldzaken? Waarom wel/niet?

Mijn naam is:

Ik ben jaar oud.

3. Met welke verleidingen of risico's rondom geld kom ik wel eens in aanraking?

4. Heb ik al geldzorgen? Zo ja, wat voor type zorgen?

5. Op welke onderwerpen wil ik graag nog meer leren en op welke manier?

6. Wil je verder nog iets over mij kwijt?

Diversion

Introductie raamwerk

Raamwerk

- Competenties voor 18+, leerdoelen om hier naartoe te werken
- Raamwerk ontwikkeld i.s.m. Nibud
- Uitgangspunt voor ontwerpen van leerlijn
- Doel: goed aansluiten bij de doelgroep en schoolcontext
- 4 hoofdthema’s Nibud + extra thema Diversion: sociaalemotionele aspect van omgaan met geld

Raamwerk

Nibud:

- Iemand is financieel redzaam (versus zelfredzaam) als die inkomsten en uitgaven in balans houdt, nu en in de toekomst.

SaveWise: the design of a financial education program' (Amagir 2021)

- Financiële vaardigheden ontwikkelen zich niet alleen door kennis.
- Oefenen met realistische situaties.
- Praten over geld met ouders, docenten en leeftijdsgenoten.
- Focus op kennis, vaardigheden én gedrag.

Diversion:

- Kracht van herhaling bij verschillende vakken onderbrengen

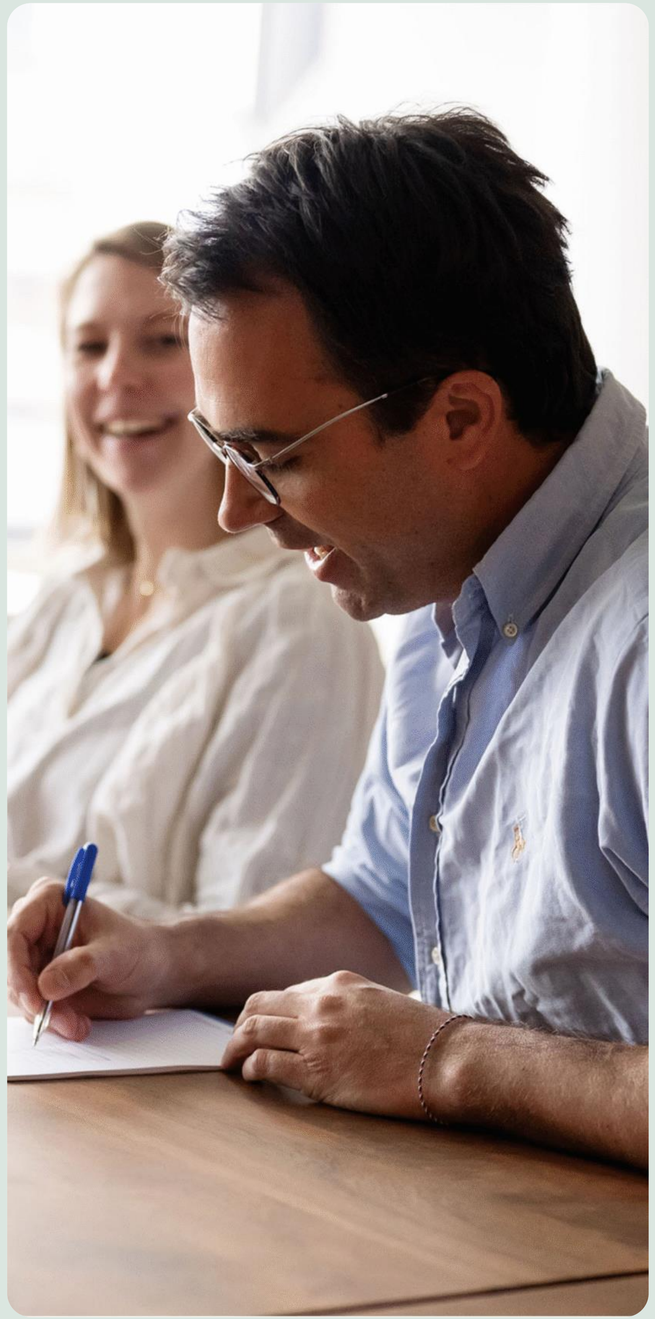
	Hoofdthema 1: Geld verdienen	Hoofdthema 2: Je geldzaken organiseren	Hoofdthema 3: Verstandig omgaan met geld	Hoofdthema 4: Voorbereid zijn op (on)voorziene gebeurtenissen	Hoofdthema 5: Geldzaken bespreken
Einddoel na studiejaar 1 en 2: de financiële redzaamheid van studenten is vergroot	**Gewenst gedrag waar onderstaande leerdoelen en competenties aan moeten bijdragen:** de studenten verwerven voldoende inkomsten om in hun eigen levensonderhoud te voorzien. Ze houden daarbij rekening met hun rechten, plichten en verantwoordelijkheden.	**Gewenst gedrag waar onderstaande leerdoelen en competenties aan moeten bijdragen:** de studenten beheren en monitoren betalingen, houden hun administratie bij en brengen inkomsten en uitgaven in kaart, zodat ze overzicht hebben dat hen inzicht geeft in de mogelijkheden om inkomsten en uitgaven in balans te houden.	**Gewenst gedrag waar onderstaande leerdoelen en competenties aan moeten bijdragen:** de studenten besteden hun inkomsten zodanig dat hun bestedingen passen bij hun persoonlijke voorkeuren en beschikbare budget, zodat hun inkomsten en uitgaven op de korte termijn in balans zijn.	**Gewenst gedrag waar onderstaande leerdoelen en competenties aan moeten bijdragen:** de studenten houden er rekening mee dat voorziene en onvoorziene wensen en gebeurtenissen op de (middel)lange termijn gevolgen kunnen hebben voor hun financiële situatie. Ze stemmen hun huidige bestedingen hierop af en kiezen bewust financiële producten, zodat hun inkomsten en uitgaven ook in de toekomst in balans zijn.	**Gewenst gedrag waar onderstaande leerdoelen en competenties aan moeten bijdragen:** de studenten gaan het gesprek aan wanneer zij vragen, zorgen en/of problemen hebben met betrekking tot geldzaken en verleidingen. Zij stellen zich weerbaar op tegen verleidingen en sociale druk. Zij vragen om hulp als ze ergens tegenaanlopen/niet uitkomen.
Leerdoelen studiejaar 1	**Arbeidsvoorwaarden en minimumloon** ▪ De student kan uitzoeken welke regels en wetten er gelden voor 18-jarigen, zoals uitkeringen, zorgverzekering en het minimumloon **Studenten laten geen geld liggen** ▪ De student weet hoe je belasting terugvraagt door belastingaangifte te doen ▪ De student weet waar, wanneer en hoe je studiefinanciering aanvraagt ▪ De student weet welke toeslagen er bestaan en waar je die kunt aanvragen na je 18e	**Administratie op orde brengen en houden** ▪ De student kan financiële (digitale) brieven openen en afhandelen ▪ De student kan inloggen op online accounts (o.a. met DigiD) **Inkomsten en uitgaven in kaart brengen en in de gaten houden** ▪ De student kan een overzicht maken van je inkomsten en uitgaven (gemiddeld) per maand ▪ De student kan overzicht houden op nog te betalen bedragen (bijvoorbeeld achteraf betalen en Tikkies) en begrijpt dat er een schuld of boete ontstaat als je een rekening te laat betaalt ▪ De student kan uitrekenen hoeveel geld je in een bepaalde periode te besteden hebt **Betalingen veilig en passend uitvoeren** ▪ Betalingen doen via een betaalrekening; rekeningen op tijd betalen ▪ Zorgen dat de online omgeving veilig en betrouwbaar is bij online aankopen ▪ Betaalmogelijkheden kiezen die passen bij de uitgaven (bijvoorbeeld automatische incasso, betaalverzoek, pinbetaling, contant) ▪ De student kan uitrekenen hoeveel geld je in een bepaalde periode te besteden hebt	**De student weet wat je financiële verantwoordelijkheden en verplichtingen zijn bij 18+** **Keuzes maken** ▪ De student kan prioriteiten stellen aan uitgaven op basis van noodzaak, persoonlijke behoeften en voorkeuren ▪ De student kan uitgaven afstemmen op verplichte en verwachte kosten **Verleidingen de baas blijven** ▪ De student kan verstandig omgaan met reclames, invloeden van anderen (sociale druk o.a. straatcultuur en influencers) en andere verleidingen ▪ De student kan aanbiedingen kritisch beoordelen; bijvoorbeeld achteraf betalen, social media, beleggen, crypto, online gokken en bewustwording over criminaliteit	**Rekening houden met ongeplande gebeurtenissen** ▪ De student kan sparen of verzekeren om ongeplande uitgaven op te vangen	**Hulp vragen** ▪ De student kan hulp vragen bij geldvragen, -zorgen en -problemen binnen de eigen sociale kring (vrienden, familie, docent/mentor) ▪ De student weet waar je op diens locatie terecht kan met (geld)problemen **Omgaan met sociale druk** ▪ De student kan het gesprek aangaan over zorgen en problemen rondom verleidingen en snel geld verdienen (zoals beïnvloeding door social media, straatcultuur, crypto, online gokken, criminaliteit) ▪ De student kan het gesprek aangaan over informele schulden bij/van familie en vrienden
Leerdoelen studiejaar 2	**Loondienst vs. ondernemerschap** ▪ De student weet wat je op financieel gebied moet regelen wanneer je je eigen bedrijf begint ▪ De student weet wat de verschillen tussen werken in loondienst en werken als zelfstandig ondernemer zijn ▪ De student weet wat de verschillen tussen wit en zwart werken zijn	**Kennis van maandelijkse vaste lasten bij zelfstandig wonen** ▪ De student weet wat de vaste lasten zijn waar je mee te maken krijgt als je zelfstandig woont; zoals je woonlasten, energie, zorgverzekering en abonnementen	**Keuzes maken in je bestedingen** ▪ De student kan zorgvuldig kiezen hoe je (on)verwachte extra inkomsten inzet ▪ De student kan zorgvuldig kiezen hoe je (on)verwachte extra uitgaven betaalt **Verantwoord lenen en kennis van eventuele gevolgen (BKR)** ▪ De student kan rekening houden met de (financiële) consequenties van kopen op afbetaling, achteraf betalen en rood staan voordat je van een van deze mogelijkheden gebruikmaakt	**Rekening houden met toekomstige wensen en geplande gebeurtenissen** ▪ De student kan (financiële) doelen stellen op de middellange en langere termijn en hiermee rekening houden bij je uitgaven	**Hulp inschakelen wanneer je vastloopt** ▪ De student kan uitzoeken bij welke instanties of organisaties je terecht kunt als je bepaalde geldvragen hebt (zoals: JIP, Het Jongerenloket de gemeente) ▪ De student is in staat om gebruik te maken van organisaties die ondersteuning kunnen bieden bij financiële vragen
			Verdiepende onderwerpen		
		Inkomsten en uitgaven in kaart brengen en in de gaten houden ▪ De student kan een overzicht maken van inkomsten en uitgaven (gemiddeld) per jaar en rekening houden met dure en goedkope maanden	**Keuzes maken in je bestedingen** ▪ De student kan rekening houden met periodes in het jaar dat je meer of minder uitgaven hebt ('dure en goedkope maanden') en meer of minder inkomsten ('rijke en arme maanden') **Verantwoord lenen en kennis van eventuele gevolgen (BKR)** ▪ De student kan rekening houden met de (financiële) consequenties van private lease, een creditcard-krediet en andere leenvormen voordat je van een van deze mogelijkheden gebruikmaakt	**Rekening houden met toekomstige plannen en gebeurtenissen** ▪ De student kan een begroting maken met daarin je verwachte inkomsten en uitgaven voor het komende jaar **Pensioen** ▪ De student kan uitzoeken waar je pensioen opbouwt en hoeveel (AOW, werknemerspensioen) ▪ De student kan zichzelf voorbereiden op diens pensioen als zelfstandig ondernemer zonder werknemerspensioen	**Weten wat de mentale en fysieke effecten van geldproblemen zijn**

Van persona naar leerdoelen

Raamwerk eigen maken

Leg jullie persona naast het raamwerk. Welk van deze leerdoelen passen volgens jullie bij jullie studenten van leerjaar 1?

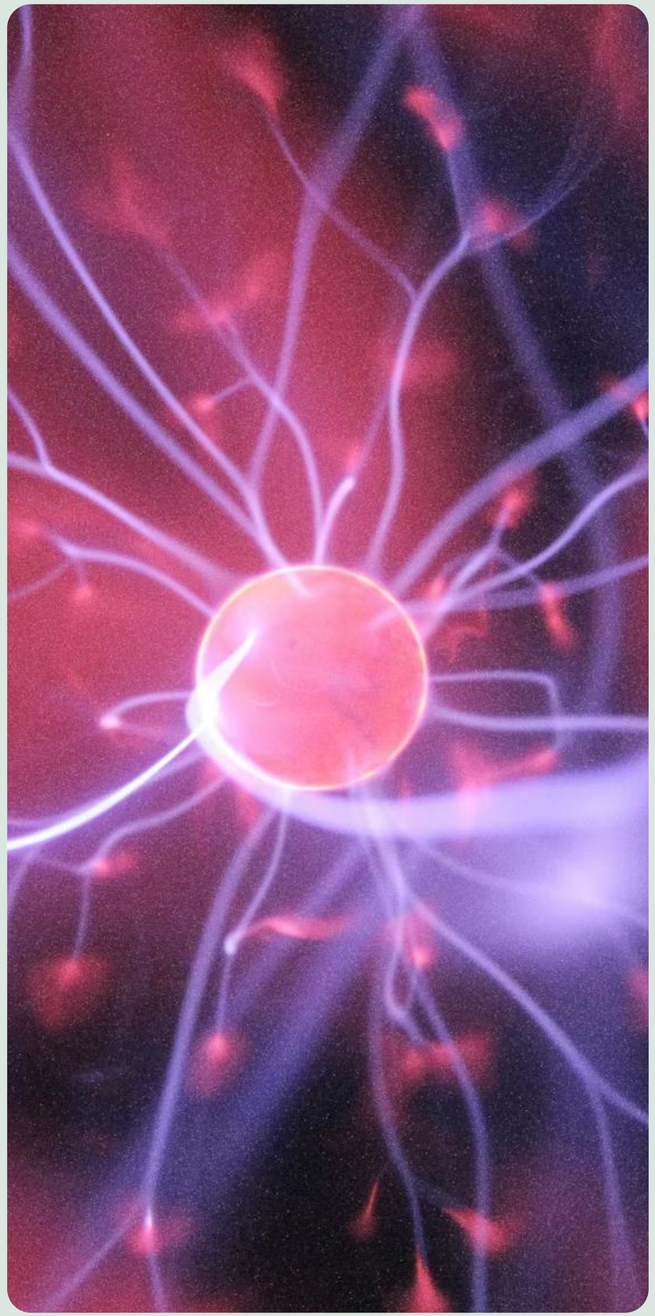
- *Behouden: dit leerdoel is relevant*
- *Aanpassen: dit leerdoel is relevant, maar moet anders worden geformuleerd/toegespitst*
- *Schrappen: dit leerdoel is minder relevant*
- *Toevoegen: dit leerdoel missen we en vinden we belangrijk*

Verdiepende vragen

Beantwoord de verdiepende vragen:

- *Waarom past dit leerdoel bij onze leerlingen?*
- *Welk onderdeel uit onze persona maakt dit relevant?*
- *Is dit iets waar leerlingen daadwerkelijk mee te maken krijgen?*
- *Welke leerdoelen hebben prioriteit? Kies er <u>maximaal vijf</u> die het belangrijkst zijn.*

Borging van een leerlijn

Over de borging

- Het hangt per school af wat er nodig is voor de borging:
    - Casus mbo: grote school met veel verschillende afdelingen, weinig ruimte in het curriculum, wisselend gevoel van urgentie voor financiële educatie onder docenten – wie on board? (van directie, tot aan onderwijscoördinatoren en docenten)
    - Casus praktijkschool: vrijheid docenten om curriculum te bepalen, klein team, ruimte in curriculum, urgentie financiële educatie groot

Tips voor succesvolle borging

1. **Stel een visie op over financiële educatie.** Heb een helder verhaal waarom financiële educatie belangrijk is, zodat je anderen hier goed in kan meenemen.
2. **Organiseer draagvlak.** Betrek vroegtijdig collega's: zowel de mensen die je nodig hebt om beslissingen te kunnen nemen als de mensen die de lessen gaan uitvoeren. Laat ze meedenken over de leerlijn en de borging daarvan.
3. **Communiceer continu en visueel over de voortgang.** Dit kan bijvoorbeeld door maandelijkse updates op intranet, via bijeenkomsten, per mail.
4. **Wijs één kartrekker aan.** Deze ziet toe op de voortgang en implementatie. Formuleer een heldere opdracht voor de kartrekker.
5. **Zorg voor training van docenten.** Zorg dat docenten de juiste kennis hebben om de leerlijn uit te voeren.
6. **Neem de leerlijn op in relevante schooldocumenten.** Denk aan de jaarplannen van school, het curriculum.
7. **Evalueer.** Houdt jaarlijks bij of de leerlijn wordt uitgevoerd zoals bedoeld en stel bij waar nodig.

Afsluiting

Vandaag hebben we...

… ervaren hoe je vanuit de leefwereld van jongeren kunt nadenken over financiële educatie. Van:

1. Leerling
2. Persona
3. Behoefte
4. Leerdoel
5. Onderwijs

Diversion	Financiële educatie - Leerjaar 1				
	Hoofdthema 1: Geld verdienen	**Hoofdthema 2: Geldzaken organiseren**	**Hoofdthema 3: Verstandig omgaan met geld**	**Hoofdthema 4: Voorbereid zijn op (on)voorziene gebeurtenissen**	**Hoofdthema 5: Geldzaken bespreken**
Februari	De leerling weet welke elementen invloed hebben op hoe hoog je salaris is.		De leerling weet wat crypto is en welke gevaren en risico's hieraan verbonden zijn.		
	Vakgebied Burgerschap/LOB **Lesmateriaal** Introductie: Inkomsten werven *(LessonUp)* Je contract *(LessonUp)* Wat moet je doen als je 18 wordt? *(Moneystart)*		**Vakgebied** Burgerschap/LOB **Lesmateriaal** Sterrenstof videolessen *(Kikid)* Digi-doener!	De werking van Bitcoin *(LessonUp)** *Eigenlijk is dit lesmateriaal voor de bovenbouw van PO, maar wellicht ook passend voor PrO-leerlingen, gezien de abstractie van het onderwerp.	
Maart (Belastingaangifte, Week van het Geld)	**Administratie organiseren** De leerling weet wat een DigiD is en hoe je deze kan aanvragen.	**Inkomsten en uitgaven regelen** De leerling weet hoe je het saldo op je bankrekening kan checken.			
	Vakgebied Burgerschap/LOB **Lesmateriaal** Belastingaangifte *(LessonUp)* Doe je Digiding! *(Doe je digiding!)* Wat moet je doen als je 18 wordt? *(Moneystart)*	**Vakgebied** Burgerschap/LOB **Lesmateriaal** Inkomsten werven: Geldzaken organiseren *(LessonUp)* Geld en rekenen *(Over Oefenen)* Smart met Geld *(MEE)* Schatbewaarder *(STRAS)*			

Verder verdiepen?

- Dialoogtraining: om financiële educatie bespreekbaar te maken
- Ondersteuning bij het ontwikkelen van een leerlijn

Bedankt!

Meer informatie?

Verder verdiepen?

- Dialoogtraining: om financiële educatie bespreekbaar te maken
- Ondersteuning bij het ontwikkelen van een leerlijn

